

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ВИНИКНЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ЯК НОВОГО ЕЛЕМЕНТУ СИСТЕМИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

В сучасному громадянському суспільстві, беручи до уваги, приріст вчинення злочинних дій серед представників номенклатури, високопосадовців, співробітників правоохоронних органів, військовослужбовців, суспільство, держава та народ потребує рішучих змін в роботі правоохоронних служб. Саме такою рішучою зміною є створення нового елемента в системі правоохоронних органів України — Державного бюро розслідувань.

Про необхідність створення Державного бюро розслідувань (надалі — Бюро) вже йшлося достатньо давно. Так, 15 лютого 2008 р., розглянувши питання щодо ходу реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів, Рада національної безпеки і оборони України схвалила проект Концепції реформування кримінальної юстиції України і запропонувала Президентові України затвердити Концепцію. Указом Президента України від 8 квітня 2008 р. № 311/2008 відповідну Концепцію було затверджено.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2008 р. № 1153-р було затверджено також План заходів щодо реалізації Концепції реформування кримінальної юстиції України. Згідно плану, з урахуванням змін, внесених у жовтні та листопаді 2011 р., було передбачено, зокрема, прийняття Кримінального процесуального кодексу України, а протягом шести місяців після цього — закону про створення антикорупційного органу з повноваженнями щодо проведення досудового розслідування корупційних правопорушень.

Усі вище зазначені документи виходили з необхідності імплементації в законодавство України положення ст. 36 Конвенції ООН проти корупції «Спеціалізовані органи».

Слід відзначити, що під час моніторингу ОЕСР виконання Україною Стамбульського плану дій з боротьби проти корупції акцентувалась увага на необхідності «забезпечити без подальшого зволікання ефективну антикорупційну спеціалізацію в правоохоронній системі шляхом створення законом автономного спеціалізованого органу з антикорупційних розслідувань, який буде структурно незалежним від існуючих правоохоронних органів та органів безпеки, буде націлений на високопосадову корупцію та буде забезпечений адекватними га-

рантїями незалежностї, повноваженнями й ресурсами вiдповiдно до мiжнародних стандартiв та найкращої практики».

Також у квітні 2013 р. мiжнародна правозахисна органiзацiя Amnesty International закликала Україну прискорити процес створення нацiонального бюро розслiдувань, в травні того ж року Група держав щодо боротьби з корупцiєю (GRECO) Ради Європи у своєму звітi про реформи в Україні вiдзначила провал України у виконаннi першого пункту зі списку рекомендацiй РЄ — про створення незалежного органу з нагляду за реалiзацiєю нацiональної антикорупцiйної стратегiї (Зауваження Головного юридичного управлiння 02.11.2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/web2/webproc34?id=&pf3511=54012&pf35401=362198>).

Аналізуючи всi вище викладенi поради мiжнародних органiзацiй слiд звернути увагу, що створення Бюро є логiчною та достатньо очiкуваною вiдповiддю української держави мiжнародним iнституцiям. Хоча не можливо не зазначати той факт, що в мiжнародній спiльноті поширена думка стосовно того, що Україна, а власне її уряд достатньо тривалий час затримував, не сприяв або навіть перешкоджав проведенню реформ, якi були передбаченi багатьма мiжнародними угодами пов'язаними з iнвестицiями(траншами) та фiнансуванням країни, як власне i наслiдок закінчувалось перериванням мiжнародними органiзацiями вливання коштів в країну.

Щодо створення самого Бюро та становлення його, як центрального органу виконавчої влади, iснує юридична колiзiя, оскiльки вiзначення органу як центрального приналежного до виконавчої гiлки влади суперечить Конституцiї України, так як зазначається, що орган зі спецiальним статусом, а такi органи мають бути вiдособленi вiд гiлок влади згiдно Конституцiї України, наприклад, iнститут прокуратури, Служба безпеки України.

Також iснує деяке невдоволення серед представникiв iнших судових та правоохоронних органiв, пов'язаних з завищеною оплатою роботи працiвникiв ДБР в порiвнянні з працiвниками iнших органiв. Так, вiдповiдно до частини 3 ст. 129 Закону України «Про судоустрiй i статус суддiв» посадовий оклад суддi мiсцевого суду у 2014 р. становив 10 мiнiмальних заробiтних плат. У той же час згiдно з частинами 4 та 5 ст. 20 закону «Про Державне бюро розслiдувань» працiвники ДБР, що провадять оперативно-розшукову дiяльнiсть чи досудове розслiдування, матимуть посадовий оклад у сумi, кратній 20 розмiрам мiнiмальної заробiтної плати. Що ж стосується Директора ДБР, то його посадовий оклад згiдно з приписами п. 6 ч. 4 ст. 20 становить 30 розмiрiв мiнiмальної заробiтної плати. Окрiм цього, передбачаються доплати за ранг, вислугу рокiв, науковий ступiнь та доступ до державної таємницi згiдно частини 6—8 статтi 20 закону. Хоча слiд вiдзначити,

що високий оклад — велика відповідальність, оскільки відповідно Закону України «Про Державне бюро розслідувань» встановлюється відповідальність працівників ДБР за корупційні злочини більша в порівнянні з представниками інших державних структур, що вчинять аналогічний злочин (Закон України «Про Державне бюро розслідувань» Закон від 12.11.2015 № 794-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/794-19>).

Директор Бюро — Роман Труба висловив думку, що вже з вересня 2018 р. повноцінно запрацює орган, тимпаче що відповідна потреба існує вже достатньо давно, так як це предписано оновленням КПК, хоча існує ряд проблем щодо організації і функціонування ДБР, а саме:

- жодна політична сила не зацікавлена у якнайшвидшому створенні та запуску цього нового органу досудового розслідування, тимпаче, щоб ДБР запрацювало результативно і ефективно; про це можна стверджувати, уважно проаналізувавши сучасну законодавчу базу і політику основних персоналій пов'язану з боротьбою зі злочинністю, особливо корупцією, у вищих ешелонах влади;

- затягування процесу підбору службових осіб органу на керівні посади підрозділів (до речі, Конкурсна комісія була створена в порушенні вимог Конституції України, з 9 членів по 3 представника від Президента, Верховної Ради і Кабінету Міністрів. Комісія на 3-х керівників ДБР витратила майже 2 роки, так скільки ж часу піде на підбор до сотні кандидатів невідомо);

- знаною проблемою не стільки в частині пришивидшення початку діяльності ДБР, як в його подальшій діяльності, є норма, яка зобов'язує директора Бюро, який у відповідності до закону несе повну персональну відповідальність за діяльність ДБР, зокрема і за законність здійснюваних його підлеглими оперативно-розшукових заходів, досудового розслідування та додержання прав і свобод людини і громадянина, погоджувати свої найбільш важливі рішення з дозволу і реалізовувати частину своїх повноважень за погодженням — із першим заступником і заступником Директора Державного бюро розслідувань.

Отже, вдоволення слід зазначити, що наше суспільство, наш український народ має потребу у створенні та ефективному функціонуванні незалежного обособленого правоохоронного органу, який буде займатися досудовим розслідуванням злочинів у вищих ешелонах влади, але остається відкрите питання «чи потрібно це уряду?».

Науковий керівник: асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія» Деменчук Марина Олександрівна.